

**ЗАКОНОДАВЧІ ПІДСТАВИ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ:
МЕТА, ПРАВОВА ОСНОВА, ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ПРИНЦИПИ**

В'ячеслав КИРИЛЕНКО, кандидат філософських наук,
доцент кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності
та дорадництва

Національного університету біоресурсів і природокористування України
public_admin@nubip.edu.ua.
ORCID: 0000-0002-7413-8809

Анотація. Мета статті – аналіз законодавчих підстав політики національної ідентичності, які визначені у Законі України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження національної та громадянської ідентичності» (далі – Закон). Результати дослідження засвідчили: єдність навколо загально-національних цінностей, подолання суперечностей соціокультурного, мовного та регіонального характеру, задекларовані у Законі як мета його реалізації, є нагально важливими й актуально можливими в Україні. Значна частина дотепер лояльних до ідей «руського міра» громадян України усвідомила, що на практиці для російської федерації знищення української ідентичності означає знищення українського народу або добровільну відмову цього народу від своєї національної самості, від власної окремішності з усіма наслідками, які з цього випливають (цілком очевидно, що головним наслідком за російським задумом, має бути припинення існування Української Держави). Наукова новизна дослідження полягає у вивченні законодавчих підстав політики національної ідентичності. На підставі аналізу Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження національної та громадянської ідентичності» систематизовано засади державної політики утвердження національної та громадянської ідентичності, виокремлено її базові принципи і нагальні завдання, досліджено нормативні визначення понять «українська національна ідентичність» та «українська громадянська ідентичність» в контексті теорії інклюзивної національної ідентичності. Висновки. Проаналізовано визначені в Законі законодавчі підстави політики національної ідентичності, засади державної політики утвердження національної та громадянської ідентичності, її базові принципи та нагальні завдання, окреслено шляхи її реалізації в сфері публічного управління. Обґрунтовано, що для українського суспільства єдність в усіх її колективних проявах є надважливою. Вона забезпечується зняттям суперечностей у суспільстві (соціокультурного, мовного, регіонального та ін. характеру) та дієвою реалізацією політики Європейської та Євроатлантичної інтеграції України.

Ключові слова: інклюзивна ідентичність, українська національна ідентичність, українська громадянська ідентичність, державна політика національної ідентичності, Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження національної та громадянської ідентичності».

Актуальність (Introduction) Для українського суспільства, особливо з огляду на обставини російської збройної агресії, немає нічого більш важливого, ніж єдність в усіх її колективних проявах. Єдність, яка, мовою Закону

«Про основні засади державної політики у сфері утвердження національної та громадянської ідентичності» (далі – Закон) забезпечується «шляхом подолання суперечностей соціокультурного, мовного, регіонального характеру на ос-

нові Європейського та Євроатлантичного курсу України» [15, ст. 4, п.1]. Ухвалені *Законом* формулювання стало можливим тільки після декількох десятиліть запеклих політико-суспільних дебатів із вагомим, а у багатьох випадках вирішальним, вкрапленням маніпулятивно-пропагандистської складової, яка експортувалася в наше суспільство із російської федерації (рф) та підхоплювалася тут її «проксі». Прийняття *Закону* було вкрай нагальним, а принципи та завдання, визначені ним, є засадничо важливими для формування української національної ідентичності в умовах боротьби з російським агресором.

Мета(Goal). Мета статті – аналіз законодавчих підстав політики національної ідентичності, які визначені у *Законі* України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження національної та громадянської ідентичності». Завданнями дослідження є: проаналізувати законодавчі підстави політики національної ідентичності; дослідити засади державної політики утвердження національної та громадянської ідентичності в Україні, визначені *Законом*; виокремити її базові принципи і основні завдання; дослідити нормативні визначення понять «українська національна ідентичність» та «українська громадянська ідентичність».

Аналіз останніх досліджень і публікацій(Analysis of recent research and publications). Увага наукової спільноти до дослідження проблеми національної ідентичності актуалізувалася з прийняттям Верховною Радою України *Закону* «Про основні засади державної політики у сфері утвердження національної та громадянської ідентичності» [15]. Свідченням цього є численні наукові розвідки 2022-2024 років: колективні монографії (наприклад, «Утвердження української національної та громадянської ідентичності», підготовлена Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних наук України [19]), наукові статті (зокрема, Р.

Зварич [4] досліджує національну ідентичність та етнопонаціональну політику, О. Кіндратець та Т. Сергієнко [7] – національну ідентичність як запоруку державного суверенітету), доповіді на наукових конференціях та круглих столах (Н. Демиденко [2] про вплив національної культури на формування національної ідентичності у глобалізованому світі, А. Тіщенко [18] про розвиток громадянської ідентичності як основи правової держави). Зазначені публікації є невичерпним, але цілком репрезентативним переліком наукових досліджень з теми української національної ідентичності після прийняття *Закону* [15]. Прикметно, що велика кількість досліджень у напрямку теоретичного вивчення проблем формування української національної ідентичності здійснена в галузі педагогічних наук (напр., розвідки О. Філіпчук [20] та К. Кириленко [6]), адже сфера освіти є однією з провідних ланок утвердження національної ідентичності у суспільстві. За умов посилення уваги наукової спільноти до вивчення української національної ідентичності та зростаючої потреби в українському суспільстві усвідомлення української ідентичності, аналіз правових підстав політики національної ідентичності, визначених *Законом*, є вкрай актуальним.

Методи(Methods). Методологію дослідження складають методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення.

Результати (Results). *Закон* України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження національної та громадянської ідентичності» [15] був ухвалений Верховною Радою України 13 грудня 2022 року. Це відбулося вже після повномасштабного вторгнення рф. Прикметно, що до повномасштабного вторгнення український парламент жодного із попередніх скликань не був спроможний на ухвалення подібного закону, з огляду на гострі дискусії щодо його потенційних ключових норм. *Закон* передбачає відповідні норми та завдання імперативного характеру для

багатьох управлінських структур, що функціонують у різних сферах суспільної діяльності, має на меті виконання конкретних завдань, які оголошені та визнані важливими у цілому для суспільства та держави, що підтверджується вже самим фактом його ухвалення.

Водночас *Закон* є із необхідністю філософським, особливо у частині глосарію, у якому законодавець дав нормативну квінтесенцію суті та наслідків численних дискусій, суперечок, протирічливих прочитань щодо тих термінів, які тепер фігурують як норми закону. Найважливішим з цієї точки зору є сам факт наявності нормативного визначення поняття «українська національна ідентичність» в законодавстві, це вкрай важливо для багатьох напрямів публічного управління. Відповідне формулювання містить Стаття 1 *Закону*: «Українська національна ідентичність – стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями» [15]. Тобто, «стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти» [15] є головною передумовою для того, аби громадянин відчував (визнавав, усвідомлював) власну українську ідентичність. За влучним спостереженням Є. Бистрицького, «ідентичність як поняття виникає та зникає разом з його інтенційним змістом – тим чи тим рівнем самоусвідомлення особи, усвідомлення її суспільного місця та ролі як власної колективної незалежності» [1, с.13]. Далі у визначенні *Закону* [15] перераховуються ключові маркери цієї самобутності, серед яких, звісно, українська мова, яка в нашій країні згідно ст.10 Конституції України [8] є державною, та народні традиції.

Водночас *Закон* визначає поняття «українська громадянська ідентичність». Згідно з *Законом*, українська громадянська ідентичність – це «стійке усвідомлення громадянином України, закордонним українцем свого політико-правового зв'язку з Україною, українським народом та громадянським суспільством» [15]. Розуміємо, що «політико-правовий зв'язок» [15] – це не етнічна самобутність, не відчуття унікальності історичного шляху українського народу, не українська мова, не комплекс духовно-культурних цінностей, а понад усе – «інститут громадянства», підтверджений паспортом громадянина України. Отримуючи цей паспорт, громадянин засвідчує свою повагу до Конституції та законодавства країни і цим запроваджує, фіксує та поглиблює свій «політико-правовий зв'язок» із державою та суспільством загалом, стаючи його невід'ємною добровільною частиною. (Показовими у цьому контексті є дискусії, що тривають у суспільстві, про набуття громадянства закордонними українцями, які є громадянам інших держав)

Законодавець, пропонуючи суспільству *Закон* [15], дав не лише засадничі визначення української національної та громадянської ідентичності. Він також вказав на тяглість законодавчої роботи щодо підтримки та розвитку політики національної ідентичності, яка мала місце до ухвалення цього закону, вказавши на всі інші законодавчі акти, які стосуються політики української національної та громадянської ідентичності та її реалізації. Під загальним терміном «правова основа державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» ця тяглість проілюстрована у статті 3, у якій зазначено, що цією правовою основою є понад усе Конституція України [8]. Звісно, саме у Конституції присутні засадничі норми, які визначають ключові цінності, на яких і будується уся конструкція національної та громадянської ідентичності в Україні, як-от:

права людини, верховенство права, державний статус української мови, захист прав національних меншин, заборона будь-якої дискримінації та рівність усіх громадян перед законом незалежно від національності, етнічного походження, соціального стану, віросповідання, статі, раси і т. ін.

Окрім Конституції правовою основою державної політики у сфері української ідентичності визначається також Закон «Про національну безпеку України» [12]. Цей факт є прямим відсиланням до того, що політика ідентичності – це невід’ємна частина безпекової політики країни. Парадоксально, але визнавати цю просту істину не хотів майже ніхто у політичному класі нашої країни аж до подій навіть не 2014 року – року початку російської агресії та анексії Криму, а до події повномасштабного вторгнення лютого 2022 року. Безумовно, це відбувалося у силу багатьох обставин, але головним чином, під впливом агресивної та нічим не обмеженої пропаганди «руського міра» в українському інформаційному просторі. Фактом, який навряд чи буде заперечуватися після лютого 2022 року, є те, що національна безпека – це умова також і фізичного виживання кожного українського громадянина та українського народу у цілому. Закон корелюється із правовими основами, принципами та нормами політики ідентичності, які визначаються Законами України: «Про освіту» [13], «Про закордонних українців» [11], «Про волонтерську діяльність» [10], «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» [16] та «Про основи національного спротиву» [14].

В науковий обіг останніх років (зокрема після публікації праці американського вченого Ф. Фукуяма [21]) увійшло поняття «інклюзивна ідентичність». Філософ зазначає, що інклюзивність є головною ознакою по-сучасному прочитаної національної ідентичності. «Націона-

льну ідентичність можна створити на основі ліберальних та демократичних цінностей та спільного досвіду, який стане сполучною тканиною й дозволить процвітати багатонаціональним суспільствам. ...Така інклюзивна модель національної ідентичності з кількох причин має вирішальне значення для збереження сучасного політичного устрою», – пише Ф. Фукуяма [21, с.125]. Він формулює функції інклюзивної національної ідентичності і першою функцією національної ідентичності бачить гарантування фізичної безпеки громадянина. Фукуяма стверджує, що крайнім випадком, до якого може призвести відсутність спільної національної ідентичності у суспільстві, а значить і відсутність суспільної консолідації, є громадянська війна та розпад держави. І як цілком наочні приклади наводить події у Сирії та Лівії [21, с.125]. Справді, коли люди максимально роз'єднані, а політичні дискусії вже не можуть дати жодного позитивного результату, для доведення своєї правоти люди беруть до рук бруківку, «коктейль Молотова», а зрештою, і зброю. За таких обставин будь-яке ефективно публічне управління стає неможливим, звичайний процес ухвалення управлінських рішень паралізується, правопорядок зникає і навіть фізична безпека громадян у такому суспільстві уже ніким не гарантується. Точніше, вона просто унеможливується, бо держава більше не може її забезпечувати. Якщо ж держава не може забезпечити фізичної безпеки для своїх громадян, вона припиняє бути повноцінною державою і тим більше вона не може бути демократією. Ось чому першою функцією інклюзивної національної ідентичності, за Ф. Фукуямою, є саме фізична безпека громадянина, спроможність забезпечення якої, своєю чергою, є частиною безпекової політики держави загалом. А тому й визнання в українському законодавстві безпекової політики невід’ємною частиною правової основи

державної політики утвердження української національної ідентичності є суттєво важливим законодавчим нововведенням, яке закладає теоретичні та практичні підвалини для стійкості української політичної нації.

За цих умов важливим завданням для системи публічного управління та влади загалом є забезпечення консолідації суспільства, позаяк у суспільстві, яке згуртоване навколо спільних цінностей, здійснення управлінських функцій відбувається незрівнянно ефективніше, ніж у суспільстві, яке роздирають внутрішні протиріччя [5]. Тому й у сформульованій у *Законі* меті державної політики утвердження національної ідентичності концепт «єдності» фігурує як основний: «Метою державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності є досягнення єдності в українському суспільстві шляхом подолання суперечностей соціокультурного, мовного, регіонального характеру на основі європейського та євроатлантичного курсу, забезпечення дотримання конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина» [15, ст.4, п.1].

Сформульована *Законом* мета державної політики у сфері утвердження національної та громадянської ідентичності чітко корелюється із базовим з точки зору національної безпеки баченням національної ідентичності як ключа до суспільної консолідації, стійкості системи публічного управління та стійкості держави загалом.

Державна політика у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності передбачає реалізацію її основних завдань. Понад усе це «формування у громадян України активної громадянської позиції на основі поваги до прав людини, духовних цінностей українського народу та національної самобутності» [15] (1). Згідно з текстом *Закону*, права людини у цій формулі на першому місці, і це є ще одним свід-

ченням застосування в Україні цивілізованих західних стандартів у справі реалізації державної політики у сфері національної ідентичності [15].

Серед основних завдань державної політики у сфері національної ідентичності законодавець визначив формування оборонної свідомості та громадянської стійкості (2). Оскільки й сам *Закон* [15] ухвалювався вже під час повномасштабного російського вторгнення та дії правового режиму воєнного стану, ця норма є зрозумілою та гостро актуальною для України ще на багато років, якщо не назавжди. Оборонна свідомість в країнах, які постійно можуть бути атакованими, має бути своєрідною суспільною константою, яка культивується на постійній основі, позаяк дифузія оборонної свідомості у такому випадку означатиме припинення існування самої країни. Не менш важливим завданням державної політики у сфері національної ідентичності є формування патріотизму, поваги до державних символів, державної мови, суспільно-державних (національних) цінностей України, розуміння їх важливості для становлення держави (3). Провідним накресленням є формування та збереження української національної ідентичності у громадян України (4), які усвідомлюють свою належність до української нації, а також у закордонних українців, забезпечення розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності усіх корінних народів і національних меншин України, а також усунення впливу держави-агресора (держави-окупанта). Понад усе, тут мова йде про усунення впливу держави-агресора в інформаційній, освітній, культурних сферах України (5), і цей вплив ще донедавна був гігантським і саме він найбільш ефективно перешкоджав становленню належної національної та громадянської самосвідомості української політичної нації, а значить її стійкості та стійкості інститутів публічної влади. Гранично важливим є

наявність серед основних завдань політики національної ідентичності потреби активізації діяльності інститутів громадянського суспільства для досягнення цілей державної політики в зазначеній сфері та потреби поширення інформації про ветеранів війни, формування у суспільстві традицій вшанування пам'яті загиблих ветеранів війни (6). На нашу думку, саме це завдання є найбільш принциповим, оскільки без знань про подвиг наших бійців та бійчинь на фронті, про життя та чин загиблих, про думки, потреби та погляди живих ветеранів та ветеранок будівля нашої національної ідентичності не буде мати міцного наріжного каменю. Це також важливо і з практичної точки зору, оскільки *Законом* [15] передбачено ухвалення нормативних документів (7), які будуть братися на озброєння центральною та місцевою виконавчою владою для реалізації всіх ключових його норм. Пріоритети державної політики у сфері утвердження національної та громадянської ідентичності додатково деталізовані у «Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року» [17] та «Операційному плані заходів з її реалізації у 2023-2025 роках» [9], що затверджені Кабінетом міністрів України 15 грудня 2023 року; також будуть затверджуватися відповідні державні цільові програми. Координує діяльність влади щодо політики ідентичності створена Урядом у квітні 2023 року Координаційна рада з питань утвердження української національної та громадянської ідентичності.

Українське значення мають сформульовані у профільному *Законі* [15] принципи державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Основними принципами, що визначають порядок формування державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності є наступні: 1. Верховенство права,

2. Принцип законності, 3. Принцип ефективності, 4. Принцип відсутності дискримінації, 5. Принцип відкритості, 6. Принцип партнерства. 7. Принцип патріотизму, 8. Принцип системності, 9. Принцип політичної неупередженості, 10. Принцип міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії [15]. Означені принципи підтверджують прагнення державної влади побудувати системну політику національної та громадянської ідентичності, у здійсненні якої кожен центральний орган виконавчої влади, місцева виконавча влада та місцеве самоврядування будуть мати конкретні завдання, передбачені нормами *Закону* [15] та ефективність виконання яких – і це дуже важливо – можна перевірити на підставі визначених самим же *Законом* [15] критеріїв, які чіткі, конкретні, статистично і соціологічно вимірювані.

Наявність таких спеціальних критеріїв є практичним підходом, який дозволяє сподіватися, що цей *Закон* [15] не стане просто декларацією намірів. І перші масштабні соціологічні опитування щодо виконання цих критеріїв демонструють оптимістичні тенденції: у багатьох вимірах норми *Закону* [15] уже ефективно спрацювали, а суб'єкти державної політики утвердження національної та громадянської ідентичності підходять до виконання своїх завдань із повним розумінням політики ідентичності як невід'ємної складової національної безпеки України [3].

Цьому також сприяє те, що серед основних суб'єктів цієї політики у частині центральних органів виконавчої влади ключову роль відіграють не лише суто «гуманітарні» міністерства як-от Міністерство молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство культури та інформаційної політики України, але і понад усе Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України та Державна прикордонна служба України. Зокрема, ці органи влади будуть відігравати ключову роль у реалізації такої складової

політики національної ідентичності як військово-патріотичне виховання, значення якого за теперішніх воєнних обставин важко переоцінити.

Окремо слід наголосити на наступному: голосуючи за *Закон* [15], законодавець понад усе підтвердив прагнення єдності суспільства, визначивши саме єдність метою усієї державної політики національної та громадянської ідентичності та сформував її правове підґрунтя.

Висновки та перспективи (Conclusion). Тенденція до суспільної єдності в Україні почала кристалізуватися лише 10 років тому як реакція на агресію росії та окупацію Криму і частини Донбасу. Це трапилося тому, що значна частина суспільства усвідомила, що рф прагне повного знищення української ідентичності, оголошуючи її «штучною» та «інспірованою Заходом». А відтак, значна частина дотепер лояльних до ідей «руського міра» громадян України усвідомила, що на практиці для російської федерації знищення української ідентичності означає знищення українського народу або добровільну відмову цього народу від своєї національної самості, від власної окремішності з усіма наслідками, які з цього випливатимуть. Очевидно, що головним наслідком, за російським задумом, має бути припинення існування Української Держави.

Саме тому єдність навколо загально-національних цінностей, подолання суперечностей соціокультурного, мовного та регіонального характеру, задекларовані у *Законі* [15] як мета його реалізації, стали нагально важливими й актуально можливими в Україні. Чому свідченням є світоглядна та водночас конкретно-практична спрямованість норм *Закону* [15].

Проаналізовані у статті законодавчі підстави політики національної ідентичності, досліджені (з покликанням на текст *Закону* [15]) засади державної по-

літики утвердження національної та громадянської ідентичності в Україні, її базові принципи та нагальні завдання потребують ґрунтовного подальшого вивчення в частині висвітлення в українському інформаційному просторі та реалізації в конкретних сферах публічного управління, що має окреслити предметне спрямування наступних наукових розвідок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бистрицький Є. Національна ідентичність і громадянське суспільство / Бистрицький, О. Білий, Р. Зимовець та ін. / Київ : Дух і Літера, 2015. 452 с.
2. Демиденко Н. Вплив національної культури на формування національної ідентичності у глобалізованому світі. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.- практич. конф. (м. Дніпро, 15 берез. 2024 р.) : у 2-х ч. Дніпро : ДДУВС, 2024. Ч. II. С. 699-701
3. Ефективність реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: соціологічні індикатори. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/efektyvnist-realizatsii-derzhavnoi-polityky-u-sferi-utverdzhennia-ukrainskoi-natsionalnoi-ta-gromadianskoi-identychnosti-sotsiologichni-indykatory-traven-2023r> (дата звернення: 12.07.2024)
4. Зварич Р. Національна ідентичність та етнонаціональна політика держави: проблеми взаємодії у глобалізованому суспільстві. Академічні візії , 24, 2023. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1048> (дата звернення: 12.07.2024)
5. Кириленко В. А. Національна ідентичність та її вплив на суспільну консолідацію і ефективність публі-

чного управління. Питання культурології, № 39, 2022. С. 32–39. URL : <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256898> (дата звернення: 12.07.2024)

6. Кириленко, К. М.. Формування української ідентичності в процесі викладання курсу «Філософія» в закладі вищої освіти за умов воєнного стану. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, № 3, 2022. С. 10-15

7. Кіндратець О. М., Сергієнко Т. І.. Національна ідентичність як умова збереження та зміцнення державного суверенітету. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія, 2023 № 35-36), С. 78–89. URL : <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2023-13-35-36-78-89> (дата звернення: 12.07.2024)

8. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. No 254к/96-ВР). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.07.2024)

9. Операційний план заходів з реалізації у 2023-2025 роках Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року заходів з реалізації у 2023-2025 роках Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р., No 1322-2023-п. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#n174> (дата звернення: 12.07.2024)

10. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квітня 2011 р. No 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> (дата звернення: 12.07.2024)

11. Про закордонних українців : Закон України від 4 березня 2004 р. No 1582-IV. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15> (дата звернення: 12.07.2024)

12. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 р. No 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 12.07.2024). Верховна Рада України. (2021, 16 липня). Про основи національного спротиву. (Закон No 1702-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20>

13. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017р. No 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 12.07.2024)

14. Про основи національного спротиву. Закон України від 16 липня 2021р. No 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20> (дата звернення: 12.07.2024)

15. Про основні засади державної політики у сфері утвердження національної та громадянської ідентичності. Закон України від 13 грудня 2022р. No 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 12.07.2024)

16. Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті. Закон України від 9 квітня 2015р. No 314-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19#Text> (дата звернення: 12.07.2024)

17. Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р., No 1322-2023-п). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#n18> (дата звернення: 12.07.2024)

18. Тіщенко А.В. Проблема розвитку громадянської ідентичності як основи правової держави Педагогічні засади запобігання насильству в освітньому закладі і сім'ї: вплив цифровізації та воєнної реальності: матеріали круглого столу (у рамках Всеукраїнського

фестивалю науки) (Київ – Біла Церква, 14 травня 2024 р.). За ред. Л. В. Кнішевської, К. В. Плівачук; упоряд. В. М. Шахрай. Біла Церква : КНЗ КОР «КОІ-ПОПК», 2024. 131 с. С. 97-100

19. Утвердження української національної та громадянської ідентичності: монографія / К. Журба, І. Бех, С. Бойко, В. Євтушок, С. Гаряча, Л. Кнішевська, І. Кучинська, С. Кучинський, О. Лісовець, І. Нестайко, Л. Павлова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Сеньовська, С. Толочко, С. Федоренко, І. Шкільна, В. Ясько ; за заг. ред. К. Журба, О. Рейпольська. Київ : «Компрінт», 2024. 232 с.

20. Філіпчук О. Проблема формування національної ідентичності: теоретичний аспект. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, 2024, № 213. С. 369-373. URL : <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-213-369-373> (дата звернення: 12.07.2024)

21. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності та політика скривденості. / пер. з англ. Т. Сахно. Київ : Наш формат, 2020. 192 с.

REFERENCES

1. Bystrytskyi, Ye. (2015). Natsionalna identychnist i hromadianske suspilstvo. Kyiv : Dukh i Litera [in Ukrainian]

2. Demydenko, N. (2024, 15 bereznia). Vplyv natsionalnoi kultury na formuvannia natsionalnoi identychnosti u hlobalizovanomu sviti. Mizhnarodna ta natsionalna bezpeka: teoretychni i prykladni aspekty [Materialy konferentsii]. (s. 699-70). Dniprovskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav [in Ukrainian]

3. Efektyvnist realizatsii derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti: sotsiologichni indykatory (traven 2023r.). (2023, 29 chervnia). <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/efektyvnist-realizatsii-derzhavnoi-polityky-u-sferi->

utverdzhennia-ukrainskoi-natsionalnoi-ta-hromadianskoi-identychnosti-sotsiologichni-indykatory-traven-2023r [in Ukrainian]

4. Zvarych, R. (2023). Natsionalna identychnist ta etnonatsionalna polityka derzhavy: problemy vzaiemodii u hlobalizovanomu suspilstvi. Akademichni vizii, 24. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1048> [in Ukrainian]

5. Kyrylenko, V. (2022). Natsionalna identychnist ta yii vplyv na suspilnu konsolidatsiiu i efektyvnist publichnogo upravlinnia. Pytannia kulturolohii, (39), 32–39. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256898> [in Ukrainian]

6. Kyrylenko, K. (2022). Formuvannia ukrainskoi identychnosti v protsesi vykladannia kursu «Filosofiiia» v zakladi vyshchoi osvity za umov voiennoho stanu. Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv, № 3, 10–15 [in Ukrainian]

7. Kindratets, O. M., & Serhiienko, T. I. (2023). Natsionalna identychnist yak umova zberezhennia ta zmitsnennia derzhavnogo suverenitetu. Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Istoriia. Politolohiia, (35-36), 78–89. <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2023-13-35-36-78-89> [in Ukrainian]

8. Verkhovna Rada Ukrainy. (1996, 28 chervnia). Konstytutsiia Ukrainy (Zakon No 254k/96-VR). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian]

9. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2023, 15 hrudnia). Operatsiinyi plan zakhodiv z realizatsii u 2023-2025 rokakh Stratehii utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti na period do 2030 roku zakhodiv z realizatsii u 2023-2025 rokakh Stratehii utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi

identychnosti na period do 2030 roku. (Postanova No 1322-2023-p). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#n174> [in Ukrainian]

10. Verkhovna Rada Ukrainy. (2011, 19 kvitnia). Pro volontersku diialnist. (Zakon No 3236-VI). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17> [in Ukrainian]

11. Verkhovna Rada Ukrainy. (2004, 4 bereznia). Pro zakordonnykh ukraintsiv (Zakon No 1582-IV). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1582-15> [in Ukrainian]

12. Verkhovna Rada Ukrainy. (2018, 21 chervnia). Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy (Zakon No 2469-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian]

13. Verkhovna Rada Ukrainy. (2017, 5 veresnia). Pro osvitu. (Zakon No 2145-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian]

14. Verkhovna Rada Ukrainy. (2021, 16 lypnia). Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu. (Zakon No 1702-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20> [in Ukrainian]

15. Verkhovna Rada Ukrainy. (2022, 13 hrudnia). Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti. (Zakon No 2834-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> [in Ukrainian]

16. Verkhovna Rada Ukrainy. (2015, 9 kvitnia). Pro pravovyi status ta vshanuvannia pamiaty bortsiv za nezalezhnist Ukrainy u XX stolitti. (Zakoni

No 314-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19#Text> [in Ukrainian]

17. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2023, 15 hrudnia). Stratehiia utverdzhennia ukraïnskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti na period do 2030 roku. (Postanova No 1322-2023-p). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#n18> [in Ukrainian]

18. Tishchenko, A. (2024, 14 travnia). Problema rozvytku hromadianskoi identychnosti yak osnovy pravovoi derzhavy. Pedahohichni zasady zapobihannia nasytstvu v osvithomu zakladi i sim'i: vplyv tsyfrovizatsii ta voiennoi realnosti. [Materialy kruhloho stolu]. (s. 97-100) Komunalnyi navchalnyi zaklad Kyivskoi oblasnoi rady «Kyivskiy oblasnyi instytut pislidiplomnoi osvity pedahohichnykh kadriv» [in Ukrainian]

19. Zhurba, K., Bekh, I., Boiko, S., Yevtushok, V., Hariacha, S., Kanishevska, L., ... Yasko V. (red. Zhurba, K., Reipolska. O). (2024). Utverdzhennia ukraïnskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti [Monohrafiia]. Kyiv : «Komprint». Instytut problem vykhovannia Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy [in Ukrainian]

20. Filipchuk, O. (2024). Problema formuvannia natsionalnoi identychnosti: teoretychnyi aspekt. Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky, (213), 369-373. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-213-369-373> [in Ukrainian]

21. Fukuiama, F. (2020). Identychnist. Potreba v hidnosti ta polityka skryvdzhenosti. (T. Sakhno, per.) Nash format [in Ukrainian]

LEGAL FRAMEWORK FOR NATIONAL IDENTITY POLICY: PURPOSE, LEGAL BASIS, MAIN TASKS AND PRINCIPLES

Vyacheslav KYRILENKO

Abstract. *The purpose of the article is to analyze the legislative framework of national identity policy as defined in the Law of Ukraine «On the Basic Principles of State Policy in the Field of Affirming Ukrainian National and Civil Identity» (hereinafter referred to as “the*

Кириленко В.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 15(2) 2024

Law”). The results of the study show that unity around common national values, overcoming socio-cultural, linguistic and regional contradictions, declared in the Law as its purposes, are urgently important and currently feasible in Ukraine. A significant number of Ukrainian citizens who had been loyal to the ideas of the «russian world», have now realized that in practice, for the Russian Federation, the destruction of Ukrainian identity means the elimination of the Ukrainian people or their voluntary renunciation of their national identity and their own individuality with all the consequences that follow (the main consequence, according to the Russian plan, should be the cessation of the very existence of the Ukrainian State). The scientific novelty of the study lies in the study of the legislative framework of the national identity policy. Based on the analysis of the Law, the author systematizes the principles of state national and civil identity policy, identifies its basic principles and urgent tasks, and studies the legal definitions of the concepts of «Ukrainian national identity» and «Ukrainian civil identity» in the context of an inclusive national identity doctrine. Conclusions. The author analyzes the legal basis of the national identity policy, as defined by the Law, the fundamentals of the public national and civil identity policy, its basic principles and urgent tasks, as well as outlines the ways of implementing the said policy in the public administration field. It is substantiated that unity in all its collective manifestations is of utmost importance for the Ukrainian society. It should be ensured by removing contradictions within the society (of sociocultural, linguistic, regional, etc., character) and by effectively implementing Ukraine's European and Euro-Atlantic integration policy.

Keywords: inclusive identity, Ukrainian national identity, Ukrainian civil identity, state national identity policy, Law of Ukraine «On the Basic Principles of State Policy in the Field of Affirming Ukrainian National and Civil Identity».